

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU ĮRENGIANT AUTOMOBILIŲ STOVĖJIMO AIKŠTELES PRIE GYVENAMŲJŲ NAMŲ TYRIMO

2020 m. balandžio 2 d. Nr. (20)SN-2)SP-30
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) buvo gautas 2020 m. sausio 3 d. pareiškėjo Lietuvos paraplegikų asociacijos (toliau – Pareiškėjas) skundas, kuriame nurodoma, kad interneto naujienų portale www.delfi.lt 2019 m. gruodžio 15 d. paskelbtas straipsnis pavadinimu: „Nemaloni staigmena: išsipirko stovėjimo vietą, tačiau šalia išdygo neįgaliojo ženklas“. Iš straipsnio turinio paaiškėjo, kad Vilniaus Pilaitės mikrorajono Pilkalnio gatvėje UAB „Omberg“ (toliau vadinama ir Bendrove) vystomame „Gilužio slėnio“ projekte Bendrovė pardavė kitiems asmenims automobilių stovėjimo vietas, kurios turėjo būti įrengtos kaip neįgalųjų automobilių statymo vietos. Straipsnyje taip pat rašoma, jog skundžiamos Bendrovės pirkėjai teigė: „<...> kad mes turėjome numatyti vietas neįgaliesiems ir kai namas bus pridurtas, nes jie jį planuoja pridurti iki gruodžio 31 dienos, tada tos vietos bus panaikintos.“

Skunde taip pat nurodoma, kad Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. gruodžio 2 d. įsakymu Nr. D1-933S patvirtinto statybos techninio reglamento STR 2.06.04:2014 „Gatvės ir vietinės reikšmės keliai. Bendrieji reikalavimai“ 112 punkte draudžiama automobilių stovėjimo vietas specialiajam transportui ir žmonėms su negalia įrengti už statinio ar statinių grupės žemės sklypo ribų. Šio reglamento 120 punkte nustatyta, kad prie visų viešojo naudojimo pastatų ir daugiabučių gyvenamųjų namų turi būti įrengtos vietos žmonėms su negalia.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. birželio 14 d. įsakymu Nr. 317 patvirtinto statybos techninio reglamento STR 2.03.01:2001 „Statiniai ir teritorijos. Reikalavimai žmonių su negalia reikmėms“ (toliau – Reglamentas) 55 punkte nustatyta, kad automobilių saugyklose, kuriose yra iki 50 automobilių stovėjimo vietų, žmonėms su negalia skirtos transporto priemonių stovėjimo vietos turi būti pažymėtos horizontaliu ženkliniu (neįgaliojo su vežimėliu simbolis, [17.42] 3 priedo 1.24 punktas) ir (arba) vertikaliu kelio ženklu Nr. 528 „Stovėjimo vieta“ su papildoma lentele Nr. 846 „Neįgalieji“ [17.42]. Automobilių

saugyklose, kuriose yra 50 ir daugiau automobilių stovėjimo vietų, žmonėms su negalia skirtos transporto priemonių stovėjimo vietos turi būti pažymėtos horizontaliu ženkliniu (neįgaliojo su vežimėliu simbolis, [17.42] 3 priedo 1.24 punktas) ir vertikaliu kelio ženklu Nr. 528 „Stovėjimo vieta“ su papildoma lentele Nr. 846 „Neįgalieji“ [17.42].

Skunde nurodoma, jog, be pirmiau minėto 2019 m. gruodžio 15 d. straipsnio, interneto naujienų portale www.15min.lt 2019 gruodžio 21 d. paskelbtas straipsnis „Neįgalios moters savarankiško gyvenimo svajonė bliūkšta: pasigedo vietos automobiliui“; o 2019 gruodžio 8 d. tame pat portale paskelbtas straipsnis „Neįgalumas be privilegijų: žmogui su vežimėliu stovėjimo vieta prie namo – tik už didelius pinigus“.

Pareiškėjas rašo, jog skunde nurodytuose visuomenės informavimo priemonių straipsniuose rašoma kad fizinės negalios asmenys iš esmės apriboti tinkamai naudotis savo nuosavybės teise įsigytais būstais, nes prie jų įsigytų būstų nėra teisės aktų nustatyta tvarka įrengtų automobilių stovėjimo vietų, skirtų žmonėms su negalia. Pareiškėjo teigimu, tokia praktika sudaro prielaidas nuolatinei ir sisteminei asmenų su negalia diskriminacijai bei turtinės ir neturtinės žalos atsiradimui.

Pareiškėjas prašė nustatyti, ar Bendrovė, neįrengusi teisės aktų nustatyta tvarka žmonių su negalia automobilių stovėjimo vietų Pilkalnio gatvėje, Vilniuje, ir (arba) dėl jų sudariusi perleidimo sandorius, savo veiksmais nediskriminavo (nediskriminuoja) dėl negalios; ar statybas leidžiančios, prižiūrinčios ar kontroliuojančios institucijos, tarp jų, ir dalyvaujančios statybos užbaigimo procedūrose, nereikalaudamos ir neužtikrinamos žmonių su negalia automobilių stovėjimo vietų įrengimo teisės aktų nustatyta tvarka, savo nuolatiniais ir pasikartojančiais veiksmais (neveikimu) nediskriminavo (nediskriminuoja) asmenų dėl negalios.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Agneta Skardžiuvienė (toliau – Lygių galimybių kontrolierė), vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 2 dalimi, 2020 m. sausio 21 d. raštu Nr. (20)SN-2)S-59 kreipėsi į statybų veikla užsiimančią UAB „Omberg“, prašydama pateikti informaciją, ar Bendrovė gali patvirtinti skunde nurodytas aplinkybes dėl situacijos Vilniaus Pilaitės mikrorajono Pilkalnio gatvėje, susijusios su „Gilužio slėnio“ mažaaukščių daugiabučių bei kotedžų gyvenvietės projektu; ar vykdant „Gilužio slėnio“ projektą šalia gyvenamųjų namų yra įrengtos automobilių stovėjimo vietos žmonėms su negalia, kaip to reikalaujama pagal pirmiau nurodytas teisės aktų nuostatas; ar minėtos automobilių stovėjimo vietos, skirtos žmonėms su negalia, yra pažymėtos atitinkamais kelio ženklais; ar po statybų darbų užbaigimo minėtą automobilių stovėjimo vietų žmonėms su negalia ženkliniu ketinama panaikinti; kokių būdu Bendrovė ketina užtikrinti, kad mažaaukščių daugiabučių bei kotedžų gyvenvietėje „Gilužio slėnyje“ bus užtikrintas Reglamente bei jį keičiančiame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2019 m. lapkričio 4 d. įsakymu Nr. D1-653 patvirtintame statybos techniniame reglamente STR 2.03.01:2019 „Statinių prieinamumas“ įtvirtintas automobilių stovėjimo

asmenims su negalia vietų skaičius bei kad minėtomis vietomis turintys negalia „Gilužio slėnio“ gyvenamųjų namų gyventojai galės naudotis visą gyvenamųjų namų eksploatavimo laikotarpį; ar Bendrovė ėmėsi veiksmų, kad vietos, skirtos asmenims su negalia, būtų išsaugomos ir neparduodamos asmenims, neturintiems negalios.

Paprašyta pateikti dokumentus dėl Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 11 straipsnyje nustatyta tvarka „Gilužio slėnio“ automobilių parkavimo aikštelių prie gyvenamųjų namų pritaikymo asmenų su negalia poreikiams.

2020 m. sausio 28 d. Lygių galimybių kontrolierės raštu Nr. (20)SN-2)S-85 kreiptasi į Vilniaus miesto savivaldybės administraciją bei Valstybinę teritorijų planavimo ir statybos inspekciją prie Aplinkos ministerijos (toliau – Inspekcija), prašant pateikti informaciją, ar Vilniaus miesto savivaldybės administracijai bei Inspekcijai yra žinomi faktai apie aprašytą situaciją Bendrovės statomame gyvenamųjų namų komplekse „Gilužio slėnis“, t. y. jog asmenims su negalia skitas automobilių stovėjimo vietas, pažymėtas specialiais kelio ženklais, po statybų užbaigimo galimai ketinama pašalinti; kokių priemonių imamasi, kad po statybų užbaigimo prie daugiabučių namų esančios automobilių stovėjimo vietos, skirtos asmenims su negalia, nebūtų parduodamos asmenims, neturintiems negalios, ir asmenys su negalia galėtų tokiomis vietomis naudotis visą daugiabučių namų eksploatavimo laikotarpį.

Paprašyta pateikti susijusią reikšmingą informaciją bei įrodymus.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

Tarnyboje 2020 m. vasario 5 d. gautame Bendrovės rašte nurodoma, jog Bendrovė yra nekilnojamojo turto vystytojas, vystantis nekilnojamojo turto projektus Vilniaus mieste, ir „Gilužio slėnis“ yra vienas iš tokių projektų. Minėtą projektą sudarančių nekilnojamojo turto objektų statybą finansavo Atvirojo tipo informuotiems investuotojams skirta investicinė UAB „Šiaurės Europos investicinis fondas“, Bendrovė vykdė tik minėtų objektų statybos ir pardavimų organizavimą.

2020 m. vasario 5 d. rašte nurodoma, jog Pareiškėjo skunde aprašytų aplinkybių Bendrovė patvirtinti negali. Be to, paaiškinta, jog Projekte „Gilužio slėnis“ yra suprojektuotos ir įrengtos automobilių statymo vietos, skirtos neįgaliųjų asmenų transporto priemonėms. Minėtos vietos įrengtos remiantis statybos techninio reglamento STR 2.06.04:2014 „Gatvės ir vietinės reikšmės keliai“ bei Reglamento reikalavimais.

Automobilių stovėjimo vietos žmonėms su negalia buvo įrengtos vadovaujantis taikomų teisės aktų reikalavimais. Vienas iš tokių reikalavimų – neįgaliųjų automobilių stovėjimo vietos turi būti paženklintos ženklu „Neįgalieji“. Bendrovė, siekdama įgyvendinti projektą „Gilužio slėnis“ sudarančių statinių statybos užbaigimo procedūras, privalėjo automobilių stovėjimo vietas žmonėms su negalia įrengti pagal teisės aktų reikalavimus, įskaitant pažymėti minėtas vietas atitinkamais ženklais. Šiuo metu automobilių statymo vietos, įskaitant vietas, skirtas neįgalių asmenų transportui, projekto „Gilužio slėnis“ vystymo metu yra perleistos trečiųjų asmenų nuosavybėn, todėl Bendrovė negali pateikti duomenų, kokia situacija yra atsakymo pateikimo dieną.

Pabrėžiama, jog dar iki statybos darbų užbaigimo, pasiekus statinių 85 procentų baigtumą, minėtuose statiniuose esantys butai kartu su automobilių statymo vietomis buvo perleisti trečiųjų asmenų nuosavybėn, todėl nei Bendrovė, nei statybą finansavusi UAB „Šiaurės Europos investicinis fondas“ neturi teisės keisti butų ir / arba automobilių statymo vietų teisinio režimo arba atlikti kitų veiksmų, įskaitant panaikinti neįgalių asmenų automobilių statymo vietų ženklumą.

Rašte nurodoma, kad automobilių statymo vietos, skirtos neįgalių asmenų transporto priemonėms, buvo įrengtos vadovaujantis aktualių galiojančių teisės aktų reikalavimais. Automobilių statymo vietos, įrengtos vystant projektą „Gilužio slėnis“, buvo perleistos trečiųjų asmenų nuosavybėn. Perleidus automobilių statymo vietas tretiesiems asmenims, būtent šie asmenys tapo tokių automobilių statymo vietų teisėtais naudotojais, todėl nei Bendrovė, nei UAB „Šiaurės Europos investicinis fondas“ šiuo metu negali daryti įtakos automobilių statymo vietų eksploatavimui.

2020 m. vasario 5 d. rašte nurodoma, jog teisės aktai nenumato jokių ribojimų, susijusių su automobilių statymo vietų, skirtų neįgaliųjų asmenų transporto priemonėms, perleidimu ar reikalavimu tokias vietas perleisti išimtinai tik asmenims, turintiems negalia, todėl neįgalių asmenų automobilių statymo vietos buvo perleistos tretiesiems asmenims.

Vilniaus miesto savivaldybės administracija 2020 m. vasario 13 d. rašte Nr. A51-/20(2.9.3.1E-EIS) nurodė, jog informacijos apie interneto naujienų portale www.delfi.lt skelbiamus faktus, kad statomame gyvenamųjų namų komplekse „Gilužio slėnis“ pažymėtos neįgaliųjų stovėjimo vietos galimai bus šalinamos, neturi. Automobilių stovėjimo aikštelės projektuojamos ir įrengiamos vadovaujantis statybos techniniais reglamentais STR 2.06.04:2014 „Gatvės ir vietinės reikšmės keliai. Bendrieji reikalavimai“, Reglamentu. Minėti dokumentai nurodo automobilių stovėjimo aikštelėse ir garažuose privalomą įrengti stovėjimo vietų (taip pat ir skirtų neįgaliems asmenims) skaičių. Pagal statybą leidžiančius dokumentus antžeminės / požeminės automobilių stovėjimo aikštelės yra statinio neatskiriama dalis. Už statinio priežiūrą yra atsakingas statinio savininkas (valdytojas), todėl eismo

tvarka nustatoma jo iniciatyva ir sprendimu. Vilniaus miesto savivaldybė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos kelių įstatymo 4 str. 3 punktu, Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 10 str. 8 punktu, 11 str. 1, 2, 7 punktais, Techninių eismo reguliavimo priemonių įrengimo ir jų priežiūros Vilniaus mieste tvarkos aprašo (patvirtinto Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2009 m. spalio 15 d. įsakymu Nr. 30-1783 „Dėl Techninių eismo reguliavimo priemonių įrengimo ir jų priežiūros Vilniaus mieste tvarkos aprašo tvirtinimo“) (toliau – Aprašas) 2 punktu ir kitais teisės aktais, eismo tvarką nustato (įrengdama technines eismo reguliavimo priemones – kelio ženklus, ženklinimą, stulpelius, kelio atitvarus, šviesoforus ir kt.) bendro naudojimo teritorijose, gatvėse ir kitose viešo naudojimo keliuose. Atsižvelgiant į tai, savivaldybė neturi teisinio pagrindo nustatyti eismo tvarką privačiose teritorijose. Atsižvelgdama į gyventojų ar įstaigų prašymus, neįgalių asmenų automobiliams skirtas vietas savivaldybė žymi miesto gatvėse, bendrojo naudojimo gyvenamųjų namų kiemuose bei automobilių stovėjimo aikštelėse.

Inspekcijos 2020 m. vasario 18 d. pateiktame rašte Nr. 2D-2233 nurodoma, jog Inspekcija neturi žinomų faktų apie aprašomą situaciją dėl ketinimo šalinti prie gyvenamojo namo (unikalus Nr. 4400-4817-2049), esančio Pilkalnio g. 45, Vilniuje, asmenims su negalia skirtas automobilių stovėjimo vietas.

Vilniaus miesto savivaldybės administracija 2017 m. birželio 29 d. išdavė statybą leidžiantį dokumentą Nr. LSNS-01-170629-01245, kuriuo pagal projekto „Daugiabučiai gyvenamieji namai. Padekaniškių vs. (skl. kad. Nr. 0101/0167:2272), Vilniuje. Statybos projektas“ (toliau – Projektas) sprendinius žemės sklype, esančiame Pilkalnio g. 45, Vilniuje (kad. Nr. 0101/0167:2227), suteikiama teisė statyti 4 gyvenamosios (trijų ir daugiau butų – daugiabučiai pastatai) paskirties pastatus.

Projekto sprendiniuose nurodoma, kad sklypo ribose numatytos 8 žmonėms su negalia pritaikytos automobilių stovėjimo vietos (minimalus jų skaičius – 14 vnt. x 4 procentai, lygu 6 vnt.), ne didesniu nei 60 m atstumu nutolusios nuo įėjimo į daugiabučius (prie kiekvieno iš daugiabučių po 2 automobilių stovėjimo vietas, skirtas žmonėms su negalia). Greta šių vietų numatyta galimybė neįgaliesiems išlipti iš automobilio, įrengiant greta 1500 mm pločio arba didesnę aikštelę, kurios lygių skirtumas su automobilio stovėjimo vieta nesiskiria daugiau kaip 150 mm.

Atkreipiamas dėmesys, jog 2019 m. lapkričio 12 d. Inspekcija gavo prašymą išduoti minėto gyvenamojo namo (unikalus Nr. 4400-4817-2049) statybos užbaigimo aktą. Paraiška dalyvauti statybos užbaigimo komisijoje buvo pateikta ir Lietuvos žmonių su negalia aplinkos pritaikymo asociacijai. 2019 m. gruodžio 12 d. buvo išduotas minėto gyvenamojo namo statybos užbaigimo aktas Nr. ACCA-00-191212-00187.

Papildomai informuojama, jog Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 49 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatyta, kad statinių, nenurodytų šio straipsnio 1 dalies 1, 2 punktuose, naudojimo priežiūrą atlieka savivaldybių administracijos.

Statybos įstatymo 49 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad statinių naudojimo priežiūrą atliekantys viešojo administravimo subjektai tikrina, kaip statinių naudotojai vykdo šio įstatymo ir kitų Lietuvos Respublikos įstatymų bei teisės aktų nustatytus statinių techninės priežiūros ir naudojimo bei statinių saugos reikalavimus.

Statybos techninio reglamento STR 1.07.03:2017 „Statinių techninės ir naudojimo priežiūros tvarka. Naujų nekilnojamojo turto kadastro objektų formavimo tvarka“, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. D1-971 (toliau – Reglamentas 1), 8 punkte nustatyta, kad statinio naudojimas ir priežiūra prasideda užbaigus jo statybą ir tęsiasi iki statinio naudojimo pabaigos (statinio išregistravimo Nekilnojamojo turto registre dienos) arba iki statinio griovimo darbų pradžios. Reglamento 1 18.4 papunktyje nustatyta, kad viešojo administravimo subjektų vykdančių statinių naudojimo priežiūrą įgalioti pareigūnai (specialistai), atliekantys statinių techninės priežiūros kontrolę (toliau – priežiūros vykdytojas), privalo, apžiūrėjęs statinį ar jo dalį, nustatyti: ar statinys naudojamas pagal paskirtį; ar nevykdomi statinyje statybos darbai be statybą leidžiančių dokumentų, jei juos turėti privaloma. Nustačius, kad statinyje vykdomi statybos darbai be statybą leidžiančių dokumentų, pranešti Inspekcijai; ar statinį naudojant laikomasi statinio projekte numatytų reikalavimų; padaryti išvadas apie statinio techninę būklę ir jo techninę priežiūrą atsižvelgiant į 108.2.1–108.4.3 papunkčiuose nustatytus kriterijus.

Atsižvelgdama į tai kas išdėstyta, Inspekcija pažymėjo, kad jai nėra priskirta vykdyti statinių naudojimo priežiūros, todėl raštą persiuntė Vilniaus miesto savivaldybės administracijai, bei prašė įvertinti aprašytą situaciją bei, atliekant statinių naudojimo priežiūrą, užtikrinti, kad prie minėto daugiabučio gyvenamojo namo esančios automobilių stovėjimo vietos, skirtos asmenims su negalia, būtų naudojamos pagal paskirtį.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Bendrovė, įrengdama prie daugiabučių gyvenamųjų namų automobilių stovėjimo aikštes vystant „Gilužio slėnio“ projektą, nepažeidė Lietuvos

Respublikos lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų, pagal kurias, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija), kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokį diskriminavimą dėl neįgalumo ir garantuoja neįgaliesiems vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis).

Konvencijos 9 straipsnyje „Prieinamumas“ įtvirtinta pareiga valstybėms, šios Konvencijos šalims, siekti, kad neįgalieji galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, imtis atitinkamų priemonių, užtikrinant neįgaliesiems lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek kaimo vietovėse. Šios priemonės, kurios apima prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymą ir pašalinimą, *inter alia* taikomos: pastatams, keliams, transporto priemonėms ir kitokiems vidaus ir lauko objektams, įskaitant mokyklas, būstą, medicinos įstaigas ir darbo vietas; informacijos, ryšių ir kitokioms tarnyboms, įskaitant elektronines ir avarines tarnybas. Pagal 9 straipsnio 2 dalies nuostatas, valstybės, šios Konvencijos šalys, įpareigojamos imtis atitinkamų priemonių, siekiant rengti ir skleisti visuomenei prieinamų objektų ar jai teikiamų paslaugų prieinamumo būtiniausius standartus ir gaires bei kontroliuoti, kaip jie įgyvendinami; suteikti galimybę pasinaudoti įvairių pagalbininkų ir tarpininkų paslaugomis [...], kad būtų sudarytos sąlygos patekti į pastatus ir kitus visuomenei prieinamus objektus; skatinti kitokias atitinkamas pagalbos ir paramos neįgaliesiems formas, kad jiems būtų užtikrinta galimybė gauti informaciją.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių komitetas Bendrojoje pastaboje (toliau – Pastaba) nurodė, jog Prieinamumas yra neįgaliųjų gyvenimo savarankiškai ir visapusiško bei lygiateisio dalyvavimo visuomenės gyvenime prielaida. Be fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumo neįgalieji neturės lygių galimybių dalyvauti savo visuomenės gyvenime. Tai, kad

prieinamumas yra vienas iš Neįgaliųjų teisių konvencijos principų, nėra atsitiktinumas (3 straipsnio f punktas). Neįgaliųjų judėjimas ilgai teigė, kad fizinės aplinkos ir viešojo transporto prieinamumas neįgaliesiems yra būtina judėjimo laisvės, garantuojamos pagal Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 13 straipsnį ir Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 12 straipsnį, sąlyga (Pastabų 1 p.).

Konvencijos 9 straipsnyje nustatyta, kad „valstybės, Konvencijos Šalys, siekdamos, kad neįgalieji galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, imasi atitinkamų priemonių, kad užtikrintų neįgaliesiems lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek kaimo vietovėse“. Svarbu, kad prieinamumo klausimas būtų sprendžiamas visais aspektais, apimant fizinę aplinką, transportą, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas. Subjektų, valdančių pastatus, transporto infrastruktūrą, transporto priemones, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas, juridinio asmens statusas ir viešasis ar privatus pobūdis nebeakcentuojami. Visuomenei tiekiamos prekės, produktai ir teikiamos paslaugos turi būti prieinamos visiems, neatsižvelgiant į tai, ar juos / jas valdo ir (arba) tiekia / teikia valstybės institucija ar privati įmonė. Neįgalieji turėtų turėti vienodas galimybes naudotis visomis visuomenei tiekiamomis prekėmis, produktais ir teikiamomis paslaugomis taip, kad būtų užtikrintos veiksmingos bei vienodos galimybės ir gerbiamas jų orumas. Toks požiūris kyla iš draudimo diskriminuoti; prieinamumo galimybių neužtikrinimas turėtų būti laikomas diskriminacija, nesvarbu, ar kaltininkas yra viešasis ar privatus subjektas (Pastabų 13 p.). Konvencijos 9 straipsnyje aiškiai įtvirtintas prieinamumas kaip prielaida neįgaliesiems gyventi savarankiškai, visapusiškai ir lygiateisiškai dalyvauti visuomenės gyvenime ir lygiai su kitais asmenimis neribotai naudotis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis. Prieinamumas turėtų būti svarstomas prieigos teisės kontekste konkrečiu negalios aspektu. Prieigos teisė neįgaliesiems užtikrinama griežtai įgyvendinant prieinamumo standartus. Kliūtys naudotis esamais visuomenei skirtais objektais, priemonėmis, prekėmis ir paslaugomis turi būti pamažu šalinamos, vykdant sistemingą ir – kas svarbiau – nuoseklią kontrolę, siekiant užtikrinti visišką prieinamumą (Pastabų 14 p.).

Reikėtų aiškiai atskirti išipareigojimą užtikrinti visų naujai suprojektuotų, pastatytų ar pagamintų objektų, infrastruktūros, prekių ir paslaugų prieinamumą nuo išipareigojimo pašalinti kliūtis ir užtikrinti esamos fizinės aplinkos ir transporto, informacijos ir ryšių, taip pat visuomeninių paslaugų prieinamumą. Valstybės, Konvencijos Šalys, turėtų aiškiai nustatyti įvairių institucijų (įskaitant regionines ir vietos institucijas) ir subjektų (įskaitant privačius subjektus) funkcijas, kurios turėtų būti vykdomos, siekiant

užtikrinti prieinamumą. Valstybės, Konvencijos Šalys, taip pat turėtų nustatyti veiksmingus kontrolės mechanizmus, užtikrinančius prieinamumą ir sankcijų, taikomų neįgyvendinus prieinamumo standartų, kontrolę (Pastabų 24 p.).

Lietuva Konvenciją ratifikavo 2010 metais ir įsipareigojo žmones su negalia integruoti į visuomenę sudarant palankias sąlygas užtikrinti jų orumą ir teises. Profesorius Jonas Ruškus, Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių komiteto narys, teigia, kad, ratifikavusi šią Konvenciją, Lietuva „įsipareigojo ir prisiėmė atsakomybę įgyvendinti Neįgaliųjų teisių konvencijos nuostatas savo šalių įstatymuose ir praktikoje diegti lygybės ir nediskriminavimo, prieinamumo prie visuomenės išteklių, lygybės prieš įstatymą, gyvenimo savarankiškai ir įtraukties į bendruomenę principus“¹.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas taip pat konstatavo, kad konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas).

Jungtinių Tautų bei Europos Sąjungos, taip pat nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą, suvaržymą ar atėmimą tam tikrai kategorijai žmonių dėl kokių nors asmens požymių. Diskriminacija suvokiama kaip asmenų lygybės principo pažeidimas, kai asmeniui ar asmenų grupei yra sukuriama mažiau palankios sąlygos, taikomi skirtumai, išimtys, apribojimai ar teikiamas pranašumas, lyginant su kitais asmenimis, esančiais toje pačioje ar tokioje pačioje situacijoje.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį, tiesioginė diskriminacija – tai elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų,

¹ Jonas Ruškus: Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija keičia pasaulį. 2014; <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2014-06-16-jonas-ruskus-jungtiniu-tautu-neigaliuju-teisiu-konvencija-keicia-pasauli/118862>.

amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostatas, netiesioginė diskriminacija apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, t. y., aptariamam atveju – dėl negalios, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas asmuo, neturintis šio požymio.

Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje įtvirtinta įrodinėjimo pareigos paskirstymo tvarka nagrinėjant lygių galimybių principo pažeidimo atvejus, t. y., teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog reikalavimai dėl neįgaliesiems fiziškai tinkamos aplinkos visose gyvenimo srityse įgyvendinami atliekant teritorijų planavimą ir statinių projektavimą bei viešosios paskirties pastatų, būsto ir jo aplinkos, viešojo transporto objektų, skirtų keleiviams aptarnauti, ir jų infrastruktūros, informacinės aplinkos pritaikymą neįgaliųjų specialiesiems poreikiams. Už objektų pritaikymą neįgaliųjų specialiesiems poreikiams atsako savivaldybių institucijos ir šio straipsnio 1 dalyje nurodytų objektų savininkai bei naudotojai (Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 11 straipsnio 3 dalis).

Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 47 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nuostata, jog statinių naudotojai privalo naudoti statinį (jo patalpas) pagal paskirtį, išskyrus Vyriausybės nustatytus atvejus ir

tvarką; laikytis normatyviniuose statybos techniniuose dokumentuose ar normatyviniuose statinio saugos ir paskirties dokumentuose nustatytų statinio naudojimo ir priežiūros reikalavimų, kad būtų išlaikytos statinio (jo dalių, inžinerinių sistemų) savybės, atitinkančios Reglamente (ES) Nr. 305/2011 nustatytus esminius statinių reikalavimus.

Pagal Statybos įstatymo 49 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktų nuostatas, statinių naudojimo priežiūrą atlieka šie viešojo administravimo subjektai: 1) energetikos objektų – Valstybinė energetikos inspekcija prie Energetikos ministerijos pagal Energetikos ministerijos nustatytą tvarką; 2) susisiekimo komunikacijų ir su jomis susijusių kitų inžinerinių statinių, taip pat hidrotechnikos statinių Baltijos jūroje ir vidaus vandens telkiniuose – Susisiekimo ministerija ir (ar) jos įgaliotos organizacijos (išskyrus susisiekimo komunikacijas, kurios nepriklauso jos valdymo sričiai) pagal Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintą sąrašą. Pagal minėto straipsnio 1 dalies 3 punktą, statinių, nenurodytų šio straipsnio 1 dalies 1, 2 punktuose, – savivaldybių administracijos.

Pagal Statybos įstatymo 49 straipsnio 2 dalies nuostatas, statinių naudojimo priežiūrą atliekantys viešojo administravimo subjektai tikrina, kaip statinių naudotojai vykdo šio įstatymo ir kitų Lietuvos Respublikos įstatymų bei teisės aktų nustatytus statinių techninės priežiūros ir naudojimo bei statinių saugos reikalavimus.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.228⁶ straipsnyje įtvirtina, jog, prieš sudarydamas vartojimo sutartį, kuri nėra nuotolinė ar ne prekybos patalpose sudaroma sutartis, verslininkas privalo aiškiai ir suprantamai suteikti vartotojui būtiną, teisingą, išsamią ir neklaidinančią informaciją. Informacija vartotojui turi būti suteikta valstybine kalba. Verslininkas ženklindamas prekes ar kitokiu būdu privalo vartotojui suteikti šią informaciją, jeigu ji nėra akivaizdi iš konteksto: prekės ar paslaugos pagrindinės savybės (atsižvelgiant į informavimo priemones ir prekę ar paslaugą); bendra prekių ar paslaugų kaina, į kurią įskaičiuoti mokesčiai, arba kai dėl prekių arba paslaugų pobūdžio kaina pagrįstai negali būti iš anksto apskaičiuota, metodas, pagal kurį ši kaina apskaičiuojama, ir, jeigu reikalinga, visos papildomos vežimo, pristatymo ir pašto išlaidos, arba kai šios papildomos išlaidos dėl pagrįstų priežasčių negali būti iš anksto apskaičiuotos, informacija apie tai, kad gali tekti jas apmokėti; jeigu reikalinga, apmokėjimo, pristatymo, sutarties vykdymo tvarka, prekių pristatymo ar paslaugų suteikimo terminas, verslininko atliekamo vartotojų skundų nagrinėjimo tvarka; priminimas apie prekės garantiją pagal įstatymą, tinkamumo naudoti terminas, garantinio aptarnavimo ir kokybės garantijos (komercinės garantijos) sąlygos, jeigu reikalinga; jeigu reikalinga, sutarties trukmė, o kai sutartis neterminuota ar pratęsiamą automatiškai, – sutarties nutraukimo sąlygos.

Pagal Civilinio kodekso 6.327 straipsnio nuostatas, parduodamų daiktų kokybė, kiekis ir kiti kriterijai turi atitikti sutarties sąlygas, o jeigu sutartyje nėra nurodymų, – įprastus reikalavimus (1 d.). Pardavėjas pagal sutartį ir šį kodeksą atsako už bet kokią neatitikimą, kuris buvo nuosavybės teisės perėjimo pirkėjui momentu, net jeigu tas neatitikimas paaiškėja vėliau (3 d.). Pardavėjas atsako už bet kokią neatitikimą, kuris atsiranda po šio straipsnio 3 dalyje nurodyto momento ir kuris yra bet kokios pardavėjo prievolės pažeidimo pasekmė, įskaitant garantijos, kad tam tikrą laiką prekės bus tinkamos naudoti pagal jų įprastą ar specialiai nurodytą paskirtį arba išlaikys aptartas savybes ar charakteristikas, pažeidimą (4 d.).

Remiantis Lietuvos Respublikos kelių įstatymo 4 straipsnio nuostatomis, keliai nuosavybės teise priklauso valstybei, savivaldybėms, fiziniams ar juridiniams asmenims. Valstybinės reikšmės keliai išimtinė nuosavybės teise priklauso valstybei. Juos turto patikėjimo teise valdo, naudoja ir jais disponuoja Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos. Vietinės reikšmės viešieji keliai ir gatvės nuosavybės teise priklauso savivaldybėms, o vidaus keliai – valstybei, savivaldybėms, kitiems juridiniams ir (ar) fiziniams asmenims.

Pagal Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 10 straipsnio 8 dalies nuostatas, užtikrindamas eismo saugumą, savivaldybės administracijos direktorius sprendžia eismo organizavimo klausimus miestų ir kaimų gyvenamosiose vietovėse, vietinės reikšmės keliuose; rūpinasi vietinės reikšmės kelių ir gatvių priežiūra, transporto infrastruktūros objektų projektavimu, statyba, gatvių tiesimu, taisymu ir rekonstravimu, organizuoja kelių saugumo audito, poveikio kelio saugumui vertinimo, kelių saugumo patikrinimo, didelio avaringumo ruožų ir saugumo lygio nustatymo kelių tinkle atlikimą vietinės reikšmės keliuose ir gatvėse.

Pagal minėto įstatymo 11 straipsnio 1 bei 2 dalies nuostatas, saugių eismo sąlygų valstybinės reikšmės keliuose užtikrinimą įgyvendinant eismo saugumo priemones organizuoja ir koordinuoja Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos ir jai pavaldžios valstybinės reikšmės kelius prižiūrinčios valstybės įmonės. Savivaldybės ar kiti juridiniai ir (ar) fiziniai asmenys – kelių savininkai ar valdytojai, atlikdami priskirtąsias funkcijas, užtikrina vietinės reikšmės keliuose ir gatvėse saugias eismo sąlygas, įgyvendindami juose eismo saugumo priemones. Eismo saugumo priemonės įgyvendinamos projektuojant, tiesiant, rekonstruojant, taisant (remontuojant) ir prižiūrint kelius, vadovaujantis Lietuvos kelių projektavimo normatyviniais dokumentais, Lietuvos Respublikos standartais ir kitais normatyviniais teisės aktais.

Kelio savininkas (valdytojas) privalo užtikrinti, kad kelias būtų tinkamas transporto priemonių ir pėsčiųjų eismui bei atitiktų teisės aktų reikalavimus; organizuoti eismą ir užtikrinti kelio, jo inžinerinių

statinių ir techninių eismo organizavimo priemonių priežiūrą taip, kad ji atitiktų kelių priežiūrą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus (Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 11 str. 7 d. 1, 2 p.).

Pagal Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2009 m. spalio 15 d. įsakymu Nr. 30-1783 patvirtintą Techninių eismo reguliavimo priemonių įrengimo ir jų priežiūros Vilniaus mieste tvarkos aprašą (toliau – Aprašas), techninių eismo reguliavimo priemonių įrengimą ir priežiūrą Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos gatvėse vykdo Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Komunalinio ūkio departamento Eismo organizavimo skyrius (Aprašo 2 p.). Nuosavybės ar nuomos pagrindu valdomų teritorijų ribose techninių eismo reguliavimo priemonių įrengimą ir priežiūrą inicijuoja patys teritorijų savininkai ar valdytojai, parengę ir suderinę eismo organizavimo projektą su Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kelių policijos valdyba, ir apie techninių eismo reguliavimo priemonių įrengimą valdomojoje teritorijoje informuoja priskirtos teritorijos seniūnijos atstovą (Aprašo 9 p.).

Pagal Reglamento 1 11 punkto nuostatas, statinio priežiūros tikslas – užtikrinti Statybos įstatymo bei statybos techninių dokumentų nustatytus statinių esminius reikalavimus per visą statinio ekonomiškai pagrįstą naudojimo trukmę, maksimaliai sumažinti avarijų tikimybę, grėsmę žmonių gyvybei, sveikatai ar aplinkai.

Reglamento 1 12 punkte nustatyta, jog vienas iš pagrindinių statinių ir jų konstrukcijų techninės priežiūros ir teisingo naudojimo uždavinių yra siekti, kad statiniai ir jų konstrukcijos būtų naudojami nepažeidžiant projektų, statybos bei eksploatavimo normų.

Pagal Reglamento 1 108.4.1 punktą, viešojo administravimo subjektų vykdančių statinių naudojimo priežiūrą įgalioti pareigūnai (specialistai), atliekantys statinių techninės priežiūros kontrolę, tikrina, ar statinys naudojamas pagal paskirtį.

Reikalavimai dėl statinių pritaikymo žmonių su negalia poreikiams įtvirtinti Reglamente, kurio nuostatos galiojo Bendrovei baigiant įgyvendinti Projektą.

Pagal Reglamento 46 punkto nuostatas, visų tipų automobilių saugyklose, išskyrus gydymo paskirties pastatų, skirtų teikti medicinos pagalbą žmonėms, automobilių saugyklose, turi būti įrengta tiek žmonėms su negalia skirtų automobilių vietų:

- 1 vieta, kai aikštelėje yra iki 15 vietų;
- 2 vietos, kai aikštelėje yra 16–50 vietų;
- 4 % vietų, kai aikštelėje yra daugiau kaip 50 vietų.

Žmonių su negalia automobiliams skirtos stovėjimo vietos, esančios prie tam tikrų objektų, turi būti planuojamos arčiausiai prie pagrindinio įėjimo į objektą iš visų automobilių saugykloje esančių vietų, beklūtėje judėjimo trasoje. Kitose automobilių saugyklose vietos žmonių su negalia automobiliams turi būti įrengiamos arčiausiai prie pritaikyto įėjimo į automobilių saugyklą. Tam tikro objekto automobilių saugykloje atstumas nuo toliausiai esančios žmonių su negalia automobilio stovėjimo vietos iki pagrindinio įėjimo į objektą neturi būti didesnis nei 60 m. Kai to pasiekti negalima, ne didesniu kaip 30 m atstumu nuo pagrindinio įėjimo į objektą turi būti įrengta ne siauresnė kaip 2 400 mm žmonių su negalia išlaipinimo aikštelė šalia gatvės ar privažiavimo važiuojamosios dalies. Pritaikyta judėjimo trasa nuo automobilio stovėjimo vietos iki pagrindinio įėjimo į objektą neturi kirsti gatvių ar privažiavimų važiuojamosios dalies.

Žmonių su negalia automobilių stovėjimo vietose turi būti numatyta galimybė tokiam žmogui išlipti iš automobilio, įrengiant greta 1 500 mm pločio aikštelę. Ši aikštelė gali būti bendra dviem gretimoms automobilių stovėjimo vietoms.

Važiuojamosios dalies ir takų dangos nuolydis žmonių su negalia automobilių stovėjimo vietose neturi būti didesnis kaip 1:40 (2,5 %) bet kuria kryptimi. Lygių skirtumas tarp automobilių stovėjimo vietų ir išlipimo aikštelės ar šaligatvio turi būti iki 150 mm.

Reglamente nustatyti reikalavimai yra taikomi rengiant statinių, nurodytų Reglamento 1-ame priede, statybos, rekonstravimo, pastato atnaujinimo (modernizavimo), kapitalinio remonto, supaprastintą statybos, supaprastintą rekonstravimo projektus, kapitalinio remonto aprašą, paprastojo remonto projektą ar paprastojo remonto aprašą arba keičiant statinių paskirtį.

Tyrimo metu iš Bendrovės, Inspekcijos rašytinių paaiškinimų nustatyta, jog Bendrovė, 2017 metais kreipdamasi į Vilniaus miesto savivaldybės administraciją dėl leidimo Projektui išdavimo, Projekto sprendiniuose numatė Reglamente nustatytą minimalų automobilių stovėjimo vietų, skirtų asmenims su negalia, skaičių, t. y. sklypo ribose buvo numatytos 8 žmonėms su negalia pritaikytos automobilių stovėjimo vietos, ne didesniu nei 60 m atstumu nutolusios nuo įėjimo į daugiabučius (prie kiekvieno iš daugiabučių – po 2 automobilių stovėjimo vietas žmonėms su negalia), greta šių vietų numatyta galimybė neįgaliesiems išlipti iš automobilio, įrengiant greta 1500 mm pločio arba didesnę aikštelę, kurios lygių skirtumas su automobilio stovėjimo vieta nesiskiria daugiau kaip 150 mm.

Tyrimo metu nustatyta, jog 2019 m. gruodžio mėn. Inspekcija išdavė gyvenamojo namo (unikalus Nr. 4400-4817-2049) statybos užbaigimo aktą.

Kaip paaiškėjo iš Bendrovės pateiktų rašytinių paaiškinimų, pasiekus Projekto statinių 85 procentų baigtumą, minėtuose statiniuose esantys butai kartu su automobilių statymo vietomis buvo

perleisti trečiųjų asmenų nuosavybėn, įskaitant ir automobilių stovėjimo vietas, skirtas asmenims su negalia. Šiuo metu minėtos automobilių stovėjimo vietos yra trečiųjų asmenų nuosavybė. Bendrovė teigė, kad dėl šios priežasties „nei Bendrovė, nei statybą finansavusi UAB „Šiaurės Europos investicinis fondas“ neturi teisės keisti butų ir / ar automobilių statymo vietų teisinio režimo ar atlikti kitų veiksmų, įskaitant panaikinti neįgaliųjų automobilių statymo vietų ženklumą“.

Kaip sužinota iš tyrimo metu surinktos informacijos (tyrimui gautos medžiagos), Projekte numatytos automobilių stovėjimo vietos statybų užbaigimo metu (2019 m. gruodį) atitiko Reglamento reikalavimus, buvo įrengtos vietos asmenims su negalia bei pažymėtos atitinkamais kelio ženklais. Šiuo metu visos automobilių stovėjimo vietos yra parduotos privatiems asmenims, įskaitant ir vietas, kurios projektavimo ir statybų metu buvo pažymėtos kaip skirtos žmonėms su negalia.

Atkreiptinas dėmesys, jog pirmiau minėti statybų procesą reglamentuojantys teisės aktai įpareigoja tiek statinių statytojus, tiek vėlesnius naudotojus naudoti statinius pagal jų paskirtį, užtikrinti, kad statiniai atitiktų norminius statybų reikalavimus, laikytis normatyviniuose statybos techniniuose dokumentuose ar normatyviniuose statinio saugos ir paskirties dokumentuose nustatytų statinio naudojimo ir priežiūros reikalavimų, kad būtų išlaikytos statinio (jo dalių, inžinerinių sistemų) savybės (Statybos įstatymo 47 str., Reglamento 1 nuostatos). Viešojo administravimo subjektai turi įgaliojimus tikrinti, ar statinių naudotojai naudoja statinius laikydamiesi norminių statybos reikalavimų.

Pažymėtina, jog prie daugiabučių namų automobilių stovėjimo vietas įsigyjantys privatūs asmenys šias vietas paprastai perka savo asmeninėms reikmėms, t. y. asmeniniam automobiliui statyti. Kaip paaiškėjo šio tyrimo bei ankstesnio Tarnyboje atlikto tyrimo² metu, daugiabučių namų statytojai, statybų užbaigimo metu formaliai vykdamys Reglamento bei kitų statybos norminių dokumentų reikalavimus bei įrengiantys reikiamą automobilių statymo vietų, skirtų asmenims su negalia, skaičių, vėliau jas parduoda privatiems asmenims asmeniniam naudojimui. Taigi šiuo metu galiojantys teisės aktai neįtvirtina ribojimų statytojui (statinio savininkui) tretiesiems asmenims parduoti žmonėms su negalia skirtas automobilių stovėjimo vietas, ir tokiu atveju nėra užtikrinama, jog šiomis vietomis faktiškai galės naudotis asmenys su negalia.

Atsižvelgiant į šias aplinkybes, akivaizdu, jog šiuo metu galiojantis teisinis reglamentavimas nėra pakankamas, kad asmenys su negalia turėtų realią galimybę naudotis jiems skirtomis automobilių stovėjimo aikštelėmis prie daugiabučių gyvenamųjų namų per visą šių statinių eksploatavimo laiką.

² <https://www.lygybe.lt/data/public/uploads/2019/11/sprendimas-19sn-171sp-115.pdf>.

Pažymėtina, jog Kelių eismo taisyklių 846 punkte nustatyta, kad kelio ženklas „Neįgalieji“ reiškia, jog stovėjimo vieta skirta tik Taisyklėse nustatytą skiriamąjį ženklą „Neįgalusis“ arba neįgalių asmenų automobilių statymo kortelę turinčioms transporto priemonėms (asmenims).

Kelių eismo taisyklių 3 priedo I skyriaus „Horizontalusis ženklinimas“ 1.24 punkte nustatyta, jog Neįgaliojo su vežimėliu simbolis žymi stovėjimo vietą, kurioje gali stovėti tik transporto priemonės, pažymėtos skiriamuoju ženklu „Neįgalusis“ arba neįgalių asmenų automobilių statymo kortele.

Akivaizdu, kad, remiantis minėtomis Kelių eismo taisyklių nuostatomis, negalios neturintis asmuo, nuosavybės teise įsigijęs kelio ženklą „Neįgalieji“ pažymėtą automobilio stovėjimo vietą, ja naudotis negalėtų. Kita vertus, kaip paaiškėjo iš Bendrovės paaiškinimų, visos Projekto automobilių stovėjimo vietos, įskaitant ir vietas, skirtas žmonėms su negalia, buvo parduotos tretiesiems asmenims. Atkreiptinas dėmesys, jog tokiu atveju, jeigu asmuo, neturintis negalios, žmonėms su negalia skirtą parkavimo įsigyja savo nuosavybėn, laikantis Civiliniame kodekse (6.228⁶ str., 6.327 str.) įtvirtintos pardavėjo pareigos suteikti pirkėjui – vartotojui visą reikalingą informaciją, jis turėtų būti pardavėjo informuotas apie tokio parkavimo vietos naudojimo apribojimus bei savo ruožtu įgytų pareigą išlaikyti kelio ženklus bei horizontalųjį žymėjimą bei laikytis kelio ženklo „Neįgalieji“ ribojimų (Statybos įstatymo 47 str., Reglamento 1 nuostatos). Atkreiptinas dėmesys, jog asmenys, pardavimo metu nebuvo informuoti apie parkavimo vietų teisinį režimą, įgytų teisę savo pažeistas teises ginti atitinkamai Valstybinėje vartotojų teisių apsaugos tarnyboje arba teisme.

Atkreiptinas dėmesys, jog statytojas, parduodantis žmonėms su negalia pritaikytas vietas, apie tokias vietas taikomą teisinį režimą, t. y. jog statybų projekte pažymėtos specialiuoju kelio ženklu „Neįgalieji“ vietos galės būti naudojamos tik asmenų su negalia, o tokios vietos savininkas privalės išsaugoti horizontalųjį bei vertikalųjį kelio ženklinimą, įstatymų nustatyta tvarka privalo informuoti šios parkavimo vietos pirkėją. Priešingu atveju pardavėjas pažeidžia pirmiau minėtas Civilinio kodekso nuostatas, o pirkėjas įgyja teisę savo teises ginti atitinkamai vartotojų teisių gynimo institucijose arba teisme, taip pat gali kreiptis į teismą dėl tokios parkavimo vietos pirkimo–pardavimo sutarties pripažinimo negaliojančia Civiliniame kodekse numatytais pagrindais, pavyzdžiui, Civilinio kodekso 1.91 straipsnio nustatyta tvarka (Dėl apgaulės, smurto, ekonominio spaudimo ar realaus grasinimo, taip pat dėl šalies atstovo piktavališko susitarimo su antrąja šalimi ar dėl susidėjusių sunkių aplinkybių sudaryto sandorio pripažinimas negaliojančiu). Pagal šio straipsnio 5 dalies nuostatas, apgaulė taip pat gali būti sandorio šalies tylėjimas, t. y. aplinkybių, kurias žinodama kita sandorio šalis nebūtų sudariusi sandorio, nuslėpimas, jeigu, vadovaujantis protingumo, teisingumo ir sąžiningumo principais, tos aplinkybės turėjo būti atskleistos kitai šaliai, arba aktyvūs veiksmai, kuriais siekiama suklaidinti kitą

sandorio šalį dėl sandorio efekto, jo esminių sąlygų, sandorį sudarančio asmens civilinio teisinio subjektiškumo bei kitų esminių aplinkybių.

Akcentuotina, jog toks statytojo (pardavėjo) elgesys, kuomet automobilio parkavimo vietos, skirtos asmenims su negalia, parduodamos tretiesiems asmenims, apie tai pastarųjų neinformuojant, ne tik pažeistų pirmiau minėtas Civilinio kodekso nuostatas, bet ir sudarytų realias kliūtis žmonėms su negalia naudotis jiems skirtomis automobilių parkavimo vietomis.

Tyrimo metu iš Inspekcijos rašytinio paaiškinimo nustatyta, jog, tiek Bendrovei kreipiantis į Vilniaus miesto savivaldybę dėl leidimo Projektui išdavimo, tiek užbaigiant statybas, Projektas atitiko norminius statybos dokumentus, įskaitant ir reikiamą automobilių žmonėms su negalia parkavimo vietų įrengimą. Atsižvelgiant į tai, tyrimas dėl galimo Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 punkto pažeidimo Bendrovės atžvilgiu nutrauktinas.

Atkreiptinas dėmesys, jog šiuo metu susidariusi faktinė situacija, kuomet žmonėms su negalia skirtos automobilių parkavimo vietos gali būti parduodamos, taip apribojant galimybes jomis naudotis asmenims su negalia bei neišlaikant šių parkavimo vietų paskirties, sudaro realias prielaidas asmenų su negalia teisių pažeidimams.

Pažymėtina, jog Administracinių nusižengimų kodekse (toliau – ANK) yra numatyta administracinė atsakomybė už kelio ženklų bei ženklinimo reikalavimų nesilaikymą (atitinkamai ANK 417 str.), taip pat atsakomybė už statinio naudojimą, pažeidžiant norminius statybų reikalavimus (359 str.).

Atkreiptinas dėmesys, jog atsiradus poreikiui naudotis parkavimo vieta, skirta asmeniui su negalia, iškiltų pernelyg didelės teisinės ir faktinės kliūtys, iš teisėtų savininkų išreikalaujant grąžinti parkavimo vietos paskirtį, kadangi tokiu atveju pažeidžiami daugelio asmenų teisėti interesai (specialią parkavimo vietą įsigijusio trečiojo asmens; asmenų su negalia (tiek statinio bendraturčių, tiek atvykusių į šį statinį), negalinčių pasinaudoti reikalinga parkavimo vieta, ir kt.).

Atkreiptinas dėmesys, jog šiai situacijai spręsti būtinas teisės aktų pakeitimas (pavyzdžiui, Civilinio kodekso, reglamentuojančio daugiabučių namų savininkų bendrosios dalinės nuosavybės objektų teisinį režimą, nuostatų, bendrosios dalinės nuosavybės bendraturčių bendrojo naudojimo objektams priskiriant automobilių, skirtų žmonėms su negalia, statymo vietas, statybų procesą reglamentuojančių teisės aktų ir kt.).

Pažymėtina, jog Vilniaus miesto savivaldybės administracija Tarnybai tyrimo metu teiktame rašte nurodė, jog savivaldybė, remiantis pirmiau minėtu teisiniu reguliavimu, eismo tvarką nustato, įrengia kelio ženklus, ženklinimą bendro naudojimo teritorijose, gatvėse ir kitose viešo naudojimo

keliuose ir neturi teisinio pagrindo nustatyti eismo tvarką privačiose teritorijose. Taigi kelių, nuosavybės teise priklausančių privatiems savininkams, žymėjimą inicijuoja privatūs kelių savininkai. Nagrinėjamu atveju Bendrovė, pagal Projektą įrengdama automobilių stovėjimo vietas, Reglamento nustatyta tvarka įrengė automobilių stovėjimo vietas, skirtas asmenims su negalia. Pažymėtina, jog statybą reglamentuojantys teisės aktai įpareigoja savivaldybes atlikti statinių naudojimo priežiūrą (Statybos įstatymo 49 str.). Taigi šiuo atveju automobilių stovėjimo vietų priežiūra, t. y. priežiūra, kaip naudojimo laikotarpiu yra išlaikoma paskirtis parkavimo vietų, skirtų asmenims su negalia, priskirta savivaldybėms.

Atkreiptinas dėmesys, jog vien tik parkavimo vietų paskirties išlaikymo priežiūra tinkamai neužtikrintų asmenų su negalia teisės naudotis specialiomis parkavimo vietomis, kadangi, kaip nurodyta pirmiau, baigus statybas bei pardavus visas automobilių vietas, skirtas žmonėms su negalia, nėra galimybės užtikrinti, kad visi asmenys su negalia, iš statytojo ar vėliau iš trečiųjų asmenų įsigijantys butus daugiabučiuose namuose, prie kurių įengiamos tokios parkavimo vietos, galėtų jomis naudotis per visą daugiabučio namo bei parkavimo aikštelių eksploatavimo laikotarpį. Šiuo atveju akivaizdu, kad teisės aktai, reglamentuojantys statybų procesą bei norminius statybų reikalavimus, tiesiogiai neįtvirtina statytojams, įrengiantiems automobilių stovėjimo vietas, skirtas žmonėms su negalia, apribojimų parduoti absoliučiai visas automobilių stovėjimo vietas tretiesiems asmenims, ir taip nėra užtikrinama asmenų su negalia teisė faktiškai naudotis specialiomis parkavimo vietomis, nepriklausomai nuo buto įsigijimo laiko.

Remiantis pirmiau nurodytomis aplinkybėmis bei vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 17 straipsnio 2 dalies nuostata, suteikiančia teisę lygių galimybių kontrolieriui teikti išvadas ir rekomendacijas bet kokiais su diskriminacija susijusiais klausimais dėl šio įstatymo įgyvendinimo, siūlytina Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai atkreipti dėmesį į susidariusią situaciją bei apsvarstyti teisės aktų pakeitimų galimybes, siekiant užtikrinti asmenims su negalia galimybę faktiškai naudotis automobilių parkavimo vietomis daugiabučių namų (jų kiemų) teritorijose per visą šių objektų eksploatavimo laikotarpį.

Vilniaus miesto (bei kitoms savivaldybėms) rekomenduotina atkreipti dėmesį į situaciją, užtikrinant parkavimo vietų, skirtų žmonėms su negalia, paskirties išlaikymo prie daugiabučių namų, pastatytų įgyvendinant Projektą, priežiūrą per visą šių namų bei parkavimo vietų prie jų eksploatavimo laikotarpį.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsnio 2 dalimi, 29 straipsnio 2 dalies 5 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Tyrimą dėl galimo Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 punkto pažeidimo Bendrovės atžvilgiu nutraukti, nepasitvirtinus nurodytam pažeidimui.

2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, Bendrovę, Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliariją, Vilniaus miesto savivaldybės administraciją, Lietuvos savivaldybių asociaciją.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė